

Kim HATALI değil ki?

Elektrik-Elektronik Mühendisi Erkan TEKMAN
Pardus Proje Yöneticisi - TÜBİTAK
tekman@pardus.org.tr

Pardus (o zamanki adıyla Uludağ) projesinin bir projelendirme / fizibilite / rapor hazırlama çalışması olmaktan çıkıp bir Linux dağıtımı geliştirme projesine dönüşmesi bundan hemen hemen dört yıl önce gerçekleşti. Sevgili Alp Öztarhan ile sevgili Görkem Çetin'den aldığımız iki ismin, sevgili Barış Metin'in ve sevgili Serdar Köylü'nün peşine düşmemizle. Barış ile TÜBİDER'in Mecidiyeköy'deki yerinde buluşup konuştuk, Serdar ile inet-tr 2003 sonrasında Nişantaşı'nda bir kafede. Toplantı notları, şunları bunları Palm dosyalarımda, şurada-burada bilgi kırptıntuları halinde vardır. Ah mazi...

Neyse, nostalji değildi amacımız. Pardus projesi bir Linux dağıtımı geliştirmeyi düşünmeye başlayalı dört yıl, bunu nasıl yapacağına karar verip harekete geçeli üç yıl oldu. Arada üç ana (Çalışan CD, Pardus 1.0 ve Pardus 2007) ve dört de ara (Çalışan CD 1.1, Pardus 2007.1, 2007.2 ve 2007.3) sürüm çıkardık. Dört kişilik bir ekipten neredeyse yirmi kişilik koca bir takıma ve 50'ye yakın geliştiriciye ulaştık. Onbinlerce kullanıcımız var. 2007 yılı içerisinde bilgisayar dergileri ile bir milyona yakın CD ve CD görüntüsü dağıtıldı. Yüzlerce, binlerce kullanıcı

kurumsal sistemlerin seçimi Pardus yönünde oldu...

Arada bir "neler yaptık ve neler yapamadık" tipi muhasebe çalışmaları yapmak iyi oluyor, dediğim gibi.

Dağıtım Yapmak Zor İş!

Distrowatch sitesi tarafından takip edilen 364 adet Linux (ve BSD) dağıtımı var. Pardus bunlardan sadece biri! Bu dağıtımlar arasında yüzlerce geliştirici çalıştıran RedHat, Novell gibi milyar dolarlık şirketler, ilk uzay turistinin finanse ettiği Ubuntu ve kardeşleri gibi dağıtımlar ve binlerce gönüllü geliştiricisi olan Debian gibi camia projeleri olduğu gibi, tek bir kişi tarafından boş zamanlarda geliştirilmiş oyuncak projeler de mevcut. Türkiye kaynaklı dağıtımlara bakınca bile beş dağıtım görüyoruz. ...ki bu siteye girmemiş ama şurada-burada adı geçmiş beş diğer dağıtım projesini de ben sayabilirim. Sonuçta dağıtım yapmak o kadar da meşakkatli bir iş değil. Neden bizim bu kadar zamanımızı (proje başlangıcından ilk ürüne 16 ay, teknik starttan ilk kurulabilir ürüne 14 ay, ...) ve bu kadar paramızı (proje başlangıcından bu yana yaklaşık 2 milyon YTL) aldı bu iş?

Yanıt çok basit: "Nasıl bir dağıtım hedeflediğinize bağlı olarak dağıtım yapmak pek kolay da olabilir, hayli zor da!" Biz zor yolu baştan seçtik: Yaygın kullanım, sürdürülebilir organizasyon ve teknolojik inovasyon gibi üç zorlu amacı ilk günden vaaz ettik. Herkesin gittiği yoldan gitmeyip Linux'un kullanışlılık alanındaki kimi sorunlarına çözüm getirmeye, bu çözümleri de yalnızca kullanıcı arayüzü düzeyinde değil, teknolojik altyapı ve çerçeve boyutunda sağlamaya; tüm bunları yaparken de "biz yapmadık, olmaz!" (NIH) sendromuna kapılmamaya niyetlendik. Linux dağıtımlarının Türkçe alfabeti ile ilgili sorunlarını (bu sırada pek çok UTF-8 sorununu da) gidermeyi, kodun kaynağında (upstream) gidertmeyi istedik. Kullanışlı ve sevimli, buna karşın özgün bir görsel kimlik ve grafik dil peşinde koştuk. Zamanı geldiğinde kurumsal kullanıcılara destek verebilecek bir yapı, bu desteğin ve katma değerli ürün ve hizmetlerin çoğunu üretecek bir ekosistem oluşsun bu dağıtım etrafında istedik. Evet, çok olduk... Çok olunca da işimiz çok oldu.

Proje içerisinde verimsizlikler olmadı mı? Oldu! 16 ay yerine 10 ay olamaz mıydı, olabilirdi. 14 ay yerine 10 ay olamaz

myıdı? O da olurdu! Yani Pardus 1.0 Aralık 2005 sonunda değil, bundan üç sene önce kestirdiğim takvime göre 2005 Şubat'ında çıkardı. Pardus 1.1'e geçiş de daha hızlı olurdu, 2005 sonunda bir Pardus 2006 çıkarırdık; şimdiki 2007 kıvamında. Çeşitli nedenlerle yaklaşık bir sene kaybettik, isteyen bunun parasal değerini de hesaplasın. Ama ilk taşı atmadan önce de BT projeleri ortalamasını anımsasın: Projelerin tamamlanma oranı 1/3, takvim kayması %110, bütçe kayması %90 ve özellikler gerçekleştirilmesi %35. Bu hali ile Pardus "başarılı" bir yazılım projesidir, endüstri standardının üzerindedir.

Devletçi mi? Piyasacı mı? Devletçi mi? Piyasacı mı? ...

İşletim sistemi geliştirmek, özellikle x86 temelli jenerik donanımlar için genel kullanıma dönük işletim sistemi geliştirmek kârlı bir iş değil. Dünyada bu işten kar eden bir tek şirket vardı, sanırım MacOS'un büyük başarısı ile bu sayı iki oldu. Ama işletim sistemi geliştirme iş kolundan (business line) kâr eden bir Linux şirketi bilmiyorum ben. Dolayısı ile Linux dağıtım geliştirme işi bir masraf kapısı (cost center). Linux şirketleri, iş modellerine ve iş planlarına bağlı olarak farklı kâr kapıları (profit center) oluşturuyorlar, çoğu destek ve hizmet temelli. Bu hali ile Pardus gibi iddialı hedefleri olan bir Linux dağıtımının kâr edecek şekilde geliştirilebileceğini beklemek bana biraz hayalperestlik gibi geliyor. Evet, zamanında kendi ürettikleri Linux dağıtımları üzerine gelir modeli oluşturan Linux şirketlerimiz oldu, sanırım para da kazandılar. Ama bu şirketlerin şu anda ve/veya bu faaliyet modelleri ile varlıklarını sürdürmüyor olmaları dahi bu işin ticari açıdan zorluğunun kanıtıdır, kanımca...

Sonuç: Masraf kapısı olan

bir işe şirket sahibi soğuk bakar, yatırımcı (en azından bu coğrafyada yerleşik, ya da yolu hasbelkader bu coğrafyaya düşmüş yatırımcı) girmez, kendini milyoner (ya da daha iyisi milyarder) yapmayacak projeye girişimci atlamaz. Sıfıra sıfır, elde var sıfır! Ekonomik jargon ile bu işten bir özel yarar (private good) yaratmak pek mümkün olmaz.

Buna karşın pek de cazip bir kamu yararı (public good) vardır: Sahipli işletim sistemleri ve uygulama yazılımları için harcanan kamu parasını tasarruf etmek. Yalnızca kamu kurumları açısından baksanız dahi, yüz milyonlarca dolara ulaşabilecek bir masraf kapısı yerine; birkaç milyon, hadi bilemedin on küsur milyon dolarlık bir yatırım ile oluşturulabilecek bir alternatif çözüm. İşlevsellikten taviz vermeden pek çok alanda (güvenlik, güvenilirlik, esneklik, inovasyon, ...) elde edilebilecek yararlar. Kamu kurumları kapsamını

genişletip vatandaş ve özel sektör de dahil etsek bile ortaya çıkan yararın önemli bir kısmı kamu yararıdır. Dolayısı ile konuya kamu yararı gözetilen bir organın ilgi duyması kadar doğal bir durum olamaz. O organın adı da, maalesef, "devlet"tir!

Pardus'un TÜBİTAK bünyesinde geliştiriliyor olması, kanımca, çok yerinde ve doğru bir karar. TÜBİTAK'ın misyonuna son derece uygun bir görev. Kamu yararının doğru eller tarafından yaratılıyor olması kadar "insanın kendine yakışanı giymesi" durumu... Memlekette bir Silikon Vadisi olsa, her köşede "ilginç projeniz var mı?" diye fırlayan girişim sermayedarları (VC) fırlasa, üniversite öğrencileri üçüncü sınıfa gelmeden iki şirket kurup batırıyor olsalar... farklı düşünebilirdim. Ama, maalesef, "burası Türkiye"... burada bir Linux dağıtım geliştirme işini, masraf kapısını üstlenecek yer belli, "devlet baba"!

Ekosistemi Bekledim de Gelmedi...

Ekosistem "kurmak" zor iş. Zaten adı üzerinde, ekosistem; kurulmaz, oluşur. Bırakın bir ekosistemi, basit bir camia kurmak / oluşturmak bile zor iş. Camia kendi bildiğini okuyor, kendi ajandasını oluşturuyor; siz onu bir yerlere sürüklemeye çalışırken o bambaşka bir yol ve şekil alıyor. Karmaşık sistemler bunlar, yönetil(e)miyorlar.

Ne yaptık biz ekosistem kurmak için? Pardus 1.0'ın çıkması ile elde demir asa, ayakta demir çanak yollara düştük. O zamanlar basın ve halkla ilişkiler firmamız marjinal bir yanda, UEKAE iş geliştirme birimimizden sevgili Berkan öte yanda; ben diyeyim 50, siz diyin 100 toplantı yaptık 2-3 aylık bir zaman aralığında. Donanım üreticileri, satıcıları; yazılım üreticileri, satıcıları; üniversiteler; sivil toplum örgütleri... Bakın basın ve

yayın organlarını, sayısız röportajı, basın bültenlerini... saymıyorum. Koca koca plazalardan, Mecidiyeköy'ün ara sokaklarına, Tokat'ın Gij Gij tepesine... Tek bir şey söylüyorduk: "Biz böyle bir şey yaptık. Siz, işleriniz içinde, bu şeyi kullanabilir misiniz? Kullanırsanız nasıl kullanırsınız? Böyle kullanmak için bizden ne beklersiniz?" Her türlü talebe yanıt verebilecek esneklikte olduğumuzu, bizim herhangi bir kurgu dayatmamız ve hatta önerimiz olmadığını, onların yaptıkları işi bizden çok çok daha iyi bildiklerini ve dolayısı ile bize yol gösterebileceklerini... söyledik durduk.

Sonuç? Yine koca bir sıfır! Dünyanın 20. büyük ekonomisinin parlayan yıldızı bilişim, ceplerinden tek kuruş harcamadan oluşturulan bu kamusal yararı özel yarara dönüştürmek için tek bir yol bul(a)madı. Yok, haksızlık yapmayayım, bir şirketimiz böyle bir yol buldu; bir buçuk yıldır "ha şimdi, ha gelecek ay" diye oluşturmaya çalıştığımız bir iş planı mevcut... Onun dışında? Yok... Bu durumun vebalini muhataplarımıza yükleyip "ahali böyle" demek işin kolayı. Biz bir buçuk yıldır neyi eksik yaptığımızı anlamaya çalışıyoruz, ne yazık ki yine kendi aklımızı kullanarak. Bir de işi, sektörü, memleketi bilen ağabeylerimize de soruyoruz arada bir.

Pardus 2008 ekosistem oluşturulması konusunda 1.0 ve 2007'ye göre çok daha

fazla ümit veriyor, elimdeki sayılara bakınca. Bir altı ay-bir yıl sonra görüşelim, bakalım neler olmuş neler bitmiş.

Kamu yararı/özel yarar mevzuna bir kez daha dönecek olursak: Oluşturduğumuz Pardus kurgusu, proje ile ilintili masraf kapılarının UEKAE bünyesinde kalması ve bu masrafların milli bütçe olanakları ile karşılanmasını hedefliyor. Önemli bir not: Proje şu ana kadar milli bütçeden tek kuruş para almadı; tüm finansman UEKAE'nin öz gelirlerinden, yani diğer projelerden kazandığı paralarla sağlandı. 2008 bütçesinde, ufak da olsa, bir milli bütçe katkısı var. Bunu farklı enstrümanlarla Pardus projesinin kamu kaynakları ile desteklenmesinin bir işareti olarak görme iyimserliğinde bulunuyorum, izin olursa. Öte yandan özel yarar

oluşturulması işi yine özel kaynaklarla finanse edilmeli, kurgumuza göre. Bu da doğrudan ekosisteme işaret ediyor. UEKAE de ekosistemin bir parçası olabilir, kamu yararını aşan bazı faaliyetlere girebilir, ticari kaygı ile hareket edebilir bu alanda. Bu rol ile kamu yararı gerçekleştirilebilir; hem kafamızda, hem de uygulamada...

Ve Perde!

İşte böyle, Pardus'un geçen dört yılına on bin metre irtifadan bakış size bu uzunca yazıyı getirdi. Pardus'un önündeki yola da kısmi bir bakış da içeriyor. Pardus 2008'in önemli bir evrime noktası olmasını bekliyoruz, plan ve hazırlıklarımızı ona göre yapıyoruz. Dedim ya, altı ay-bir yıl sonra görüşelim diye. Tabii herkes buralarda olursa...

